

Andrei Răzvan Voinea Dana Dolghin Gergely Pulay

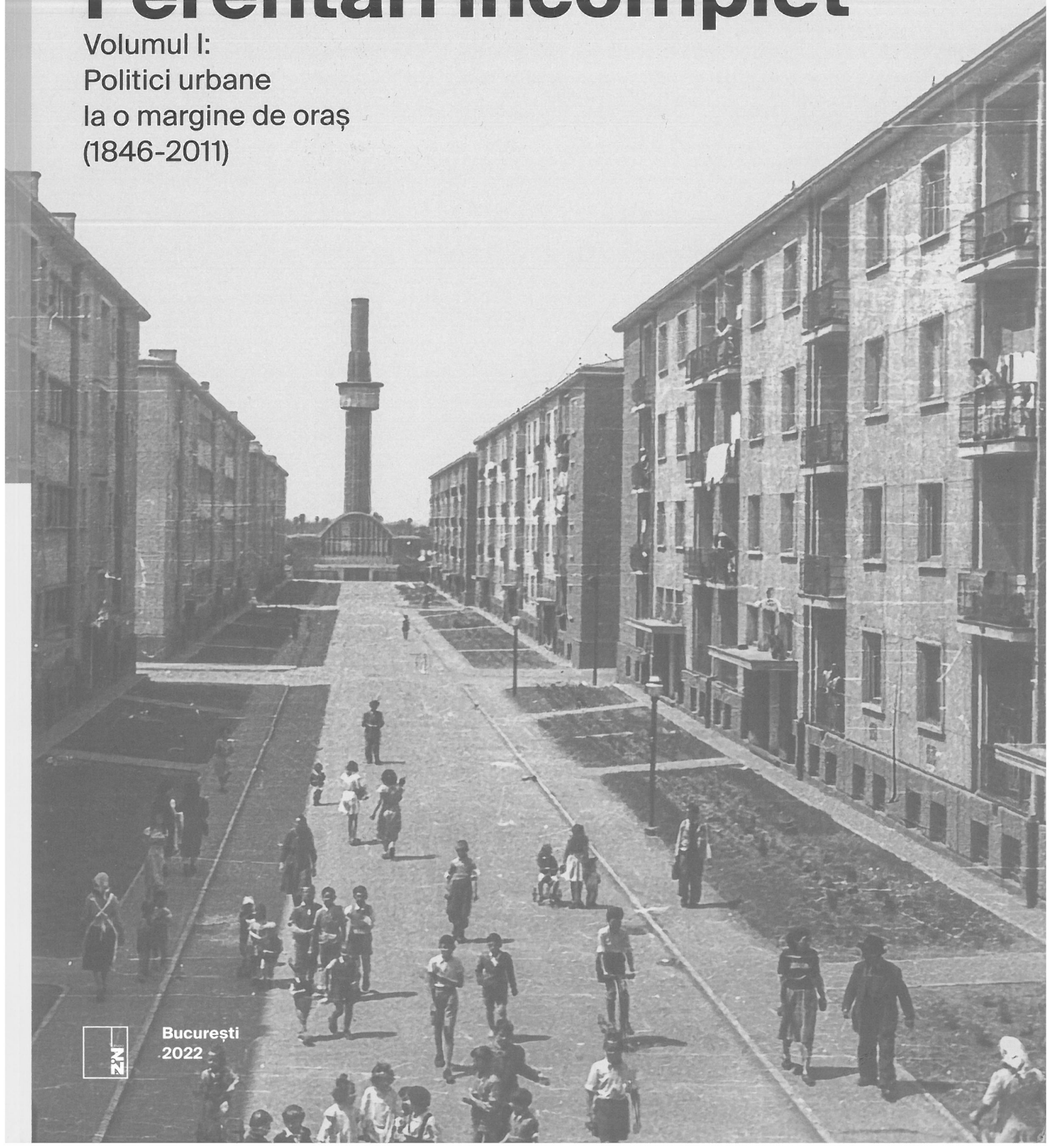
Ferentari incomplet

Volumul I:

Politici urbane

la o margine de oraș

(1846-2011)

București
2022

Andrei Răzvan Voinea

Dana Dolghin

Gergely Pulay

Ferentari incomplet

Volumul I:

Politici urbane

la o margine de oraș

(1846-2011)

Editura Studio Zona
București, 2022

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

VOINEA, ANDREI RĂZVAN

Ferentari incomplet / Andrei Răzvan Voinea, Dana Dolghin, Gergely Pulay -
București : Studio Zona, 2022-

2 vol.

ISBN 978-606-95386-2-3

Vol. 1 : Politici urbane la o margine de oraș : (1846-2011). - 2022. - Conține
bibliografie. - ISBN 978-606-95386-1-6

I. Dolghin, Dana

II. Pulay, Gergely

711.5

Editura Studio Zona

Editor: Irina Calotă-Popescu

Autori: Andrei Răzvan Voinea, Dana Dolghin, Gergely Pulay

Reproduceri grafice: Matei Popescu

Cercetare: Cristian Dumitrescu

Corectură: Mariana Dinu

Foto: Andrei Mărgulescu

Design & DTP: Faber Studio (Max Gruenwald)

Promovare & PR: Mircea Dragomir

© 2022 Asociația Studio Zona
asociatiazona@gmail.com
<https://asz.ro/>

ORDINUL
ARHITECȚILOR
DIN ROMÂNIA

Asociația Studio Zona deține copyright pentru materialele din acest volum. Reproducerea integrală sau parțială a textului sau materialului ilustrativ poate fi făcută numai cu acordul scris al posesorului dreptului. Au fost folosite la editarea materialului și alte surse ale căror drepturi de utilizare rămân autorilor.

Cartea a apărut în cadrul proiectului editorial finanțat de Ordinul Arhitecților din România din Fondul Timbrul Arhitecturii în 2021.

Cuprins

- >7 **Colecția Cartiere din București**

- >15 **De ce Ferentari?**
- >15 Motivația și contextul cercetării
- >18 Cartiere contestate
- >19 Granițe
- >20 Argument: discursurile despre modernizare
- >21 Surse, perspective noi și direcții de cercetare
- >22 Structură

- >25 **1 Către o etnografie istorică a marginalității urbane în București**
(Gergely Pulay, Centrul pentru Studii Sociale, Budapesta, Ungaria)

- >35 **2 Un cartier în devenire:
locuirea în Ferentari (1846-1946)**
- >37 Drumul spre podgorii
- >46 Medicii semnalează nevoia politicilor de sănătate publică (1895-1937)
- >51 Urbanistii planifică noul cartier: planuri de sistematizare (1919-1943)
- >56 Cine construiește în Veseliei? Exproprieri, alinieri, parcelări și construcții
- >64 Primăria încearcă prima modernizare: canalizare, pavaj, iluminat public
- >67 Investiții sociale și viață cotidiană: școli, muzică și stadioane
- >70 Marginalizare: romi, evrei, germani
- >72 Concluzii

- >79 **3 Viziunea socialistă a locuirii:
Cartierul Muncitoresc Ferentari (1946-1952)**
- >81 Blocurile roșii și noua locuire socialistă
- >92 Reporterii *Scânteii*, în „citadela” Ferentari
- >94 Pentru cine a fost construit cartierul muncitoresc?
- >101 Concluzii

- >105 **4 Sistematizarea socialistă
(1952-1989)**
- >107 Comuniștii pregătesc terenul pentru marile investiții (1952-1968)
- >112 Rolul Institutului Proiect București în edificarea noilor ansambluri de locuințe
- >115 Ansambluri de locuit (1968-1973)
- >163 Statul investește în creșterea calității locuirii
- >169 Noul cartier Ferentari: urbanizarea (1978-1990)

- >181 **Concluzii parțiale, limite și direcții de cercetare**
- >185 **Mulțumiri**
- >186 **Bibliografie**

Aviatiei

Colentina

**Dorobanti
Floreasca**

Tei-Colentina

Iancului-Pantelimon

Catelu

Titan

Tineretului

Pieptanari

Berceni

D O R O B E S T I

P O P E S T I L L O R

Colecția

Cartiere din București

Studio Zona lansează în acest an colecția *Cartiere din București*, o serie de volume despre istoria apariției și evoluției cartierelor Capitalei în secolele al XIX-lea și al XX-lea, precum și despre percepția asupra lor. Este o analiză ce cuprinde atât date despre fostele comune suburbane, includerea lor în limitele administrative ale orașului, proiectele urbanistice și arhitecturale edificate în aceste noi zone, aportul administrației sub impulsul diverselor viziuni despre „modernizare”, cât și, la fel de important, dimensiunea socială a locuirii, bazată pe cercetarea interacțiunii locuitorilor cu spațiul construit și modul în care a evoluat memoria urbană a cartierelor nou formate.

Decizia de a edita această colecție este motivată, în primul rând, de identificarea unui clivaj în memoria socială a orașului între analizele cercetătorilor axate pe zonele centrale și prezența unui imens fond de istorii comune ale cartierelor, insuficient exploatat din punct de vedere publicistic. Analizele cercetătorilor și activismul actual subliniază importanța opririi demolării imobilelor de patrimoniu, clasate sau nu pe Lista Monumentelor Istorice, și necesitatea intervenției urgente în vederea protejării

acestora, revendicând cu precădere patrimoniul sfârșitului secolului XIX și începutului secolului XX. Acest tip de discurs presupune o selecție și o re-imaginare dintr-o perspectivă lineară, caracterizată prin elemente de nostalgie (anumite „elite” sau „timpuri”), urmând o tradiție a istoriografiei bucureștene, axată preponderent pe centrul orașului și pe clădirile sale de patrimoniu. Astfel, anumite spații construite în afara centrului par să între foarte rar sub incidența acestor dezbateri legate de patrimoniu. Au trecut peste 60 de ani de când au început să fie edificate cartiere precum Drumul Taberei și Balta Albă, memoria acestora începe să fie uitată, iar istoria lor, care ar trebui să umple acest gol, a fost scrisă doar parțial sau, în majoritatea cazurilor, deloc. Dacă în momentul edificării acestea reprezentau o inserție modernă în oraș și formau bastioane ale muncitorimii și funcționarilor bucureșteni, evoluția postdecembristă, caracterizată de disoluția industrială, a schimbat structura socială a cartierelor. Dacă în anul 1989 Bucureștiul avea peste 200 de unități industriale, împărțite în 8 zone principale și 21 de microzone cu grupări de întreprinderi industriale, și aproape jumătate

de milion de locuitori care lucrau în ele¹, în ultimele trei decenii fabricile au fost închise, în urma unor schimbări considerate fie inevitabile, fie binevenite. Odată cu privatizarea și demolarea obiectivelor industriale au dispărut, de asemenea, arhivele lor, prezența lor la nivel urban, dar și martorii acestor evenimente și locuri. Dezvoltarea proiectelor imobiliare și lipsa interesului pentru planificarea urbană, din multiple motive, printre care și o neîncredere în ideea de planificare în sine, au accelerat procesul de dezindustrializare. În plus, înglobarea comunelor suburbane în oraș de-a lungul secolului al XX-lea și sistematizarea lor în numele „modernizării” au condus la numeroase procese urbanistice, la rândul lor, puțin analizate în comparație cu intervențiile din centrul orașului. Prin urmare, inițiativa noastră cercetează acest clivaj, pe care îl considerăm a fi un testament pentru modul și motivația scrierii istoriei urbane, despre raportarea actuală la spațiul construit și la patrimoniul, precum și pentru modul în care experimentăm orașul.

Ca atare, prin această serie adăugăm o reflecție necesară asupra semnificației patrimoniului și raportării la el. Deseori, motivele selecției de patrimoniu se bazează în mod convențional pe un sentiment elitist al istoricității și pe nostalgia romantică a trecutului care trebuie conservat². Dar abordarea poate fi rigidă din punct de vedere temporal, focalizată pe obiect și mizează pe un exotism care, de multe ori, poate fi limitativ. Această abordare tinde să evite contradicții, conflicte între prezentare și utilizarea patrimoniului și deseori propune o perspectivă idealizată a trecutului. Însă, în ultimele decenii, noțiunea de patrimoniu s-a democratizat, promovând o abordare a ceea ce putem numi ordinar, cotidian, obișnuit³. În locul unei perspective romanțate asupra elitei sociale, culturale sau politice, patrimoniul în aceste viziuni mai noi vorbește despre ceea ce se întâmplă când un spațiu este locuit, folosit, uneori abandonat sau disputat de toate categoriile sociale. Are o dimensiune mai permisivă și față de straturi sau clase sociale, și față de discursuri și mesaje care sunt transmise prin patrimoniu. Aceste viziuni cercetează acel tip de patrimoniu care nu aparține elitei sau nu

vorbește în mod idealizat despre elite. Este o perspectivă mai realistă a ideii de „valoare” pe care o imprimăm trecutului. Clădirile și spațiul construit sunt povestea celor care le-au construit, le-au locuit și modificat, a conflictelor cărora le-au fost martore, a proceselor sociale mai largi, de la excluziune la acceptare⁴.

Bucureștiul nu se limitează la clădirile de patrimoniu din centru, iar mutarea atenției spre patrimoniul cotidian presupune și înțelegerea complexității locuirii în cartiere. De aici și atenția pentru o istorie a locuirii în aceste cartiere, întrucât are potențialul de a surprinde cel mai fidel transformările, adaptările și disparițiile proceselor spațiului construit, mizele sociale și politice ale urbanismului și ale arhitecturii, tendințele demografice ale orașului și un interes pentru semnificațiile lucrurilor dispărute sau pentru schimbările locuitorilor. Planificarea și construirea provin din contexte sociale, economice și culturale largi, pe care le surprindem în analizele pe care le abordăm. Istoria condițiilor de locuire este probabil unul dintre cele mai complexe asamblaje de politici administrative, reforme sociale, arhitectură și urbanism și microistorii biografice, întrucât plasează spațiul arhitectural în contextul de istorii sociale mai largi, precum mișcări populare, schimbări politice, viziuni ideologice, microistorie socială.

În al doilea rând, am ales investigarea politicilor urbane ca un fir narativ principal în această colecție întrucât surprinde, în esență, o cronică a gândirii sociale și politice, dar și a perspectivelor asupra viitorului imaginat de societate în ansamblu, foarte util pentru înțelegerea viziunilor instabile asupra spațiului urban. Raioanele și cvartalele edificate de regimul comunist au avut o certă dimensiune politică, însă pot fi considerate la fel de politice precum alte manifestări ale curentului modernist în arhitectură și urbanism, cel puțin cele din anii '60 și '70. Din punctul acesta de vedere, urmărim planurile de urbanism și schimbările limbajului arhitectural și încercăm să trecem de dihotomia modernizare-regres sau pre și post-1989. Ne propunem să înțelegem semnificația dezvoltării cartierelor de astăzi începând cu

sfârșitul secolului al XIX-lea (odată cu primele dezbateri despre urbanizare), încercările administrației interbelice de intervenție sub semnul modernizării, impulsul postbelic de reconstrucție, transformările masive din anii 1966-1989 și apoi postindustrializarea și locuirea după anii 1990.

Concomitent cu firul narativ axat pe politicile urbane, venit în special dinspre centru, propunem o microistorie socială a cartierelor, tributari concepțiilor de „spargere” a metanarativelor dominante și de încurajare a multiplelor perspective în funcție de naratorul faptelor istorice. Dând voce astfel discursurilor dinspre cartiere, considerăm că echilibrăm perspectiva narativă, analizând cu precădere modul în care locuitorii cartierelor au experimentat aceste complexe operațiuni urbanistice. Similar demolărilor din centru, sistematizarea fostelor comune suburbane, precum Militari, Dudești-Cioplea, Șerban-Vodă, a produs numeroase schimbări sociale și demografice, puțin amintite sau analizate în literatura de specialitate. De exemplu, sistematizarea post-1977 este deseori preluată în literatură ca un punct nevralgic al orașului, perspectivă care oprește o istorie mai nuanțată și mai critică asupra schimbărilor urbane și sociale. Demolările din anii 1980 au schimbat dinamica locuirii și în Ferentari, nu doar în Uranus, mutarea în blocuri a însemnat un alt stil de viață și pentru locuitorii din Militari sau Pantelimon. Departea de a crea ierarhii ale traumelor urbane, analiza cartierelor se îndreaptă către înțelegerea efectelor acestor procese urbane. Ce a însemnat, de exemplu, mutarea la bloc pentru locuitorii mai vechi sau mai noi ai orașului?

Multe studii se opresc la o delimitare pre și post-1989, care poate fi riscantă și artificială, având în vedere atât experiențele celor care au continuat să locuiască în cartiere sau atașamentele rămase, cât și continuitatea economică și socială care a traversat anul 1989 în ciuda migrației (naționale sau internaționale) și a schimbărilor la nivel social. Așa cum sistematizările din 1977-1989 au avut un caracter disruptiv pentru memoria socială, afectând și urmele materiale, și destinele locuitorilor, la fel și transformările postindustriale și postcomuniste

au contribuit la continuarea unor traume urbane. Aceste procese de transformare a orașelor, de relocări, de distrugereri și reconstruire țin de felul cum modernismul în urbanism și arhitectură s-a dezvoltat și a evoluat transnațional, legat atât de sisteme autoritare, cât și neoliberale. Încercăm să surprindem istoria postdecembristă a Bucureștiului uitându-ne la aceste dinamici și ținem seama, de asemenea, că prezentul influențează scrierea istoriei.

Acest tip de abordare, prin publicarea câte unui volum care urmărește fie cronologic, fie tematic evoluția unui cartier, conduce către un proces de arhivare în sine. Volumele se vor completa reciproc, întrucât multe dintre informațiile generale legate de structuri (legi, activitatea instituțiilor, mutații politice și economice) sau acțiuni individuale (mandate politice, traiectorii ale arhitecților) sunt valabile pentru tot orașul, însă nu vor fi publicate în fiecare volum. Colecția nu reprezintă o istorie deja scrisă, din care alegem să publicăm constant volume, ci un proces continuu de cercetare. Dorim să abordăm pe larg conceptul de *locuire*, un indicator în sine al unei istorii fluide, fiind esențial pentru multe dintre subiectele descrise mai sus, de la dezbaterile despre drepturi sociale, reprezentare politică, ce actori ajung să decidă asupra distribuirii locuințelor, condiții optime de locuire, până la cine are dreptul de locuire asigurat. Însuși conceptul de locuire va fi analizat treptat, tocmai datorită complexității sale, iar definirea acestuia va rezulta spre sfârșitul colecției. De asemenea, legile sau reglementările precum *Planul de Sistematizare* din 1935 sau schițele și detaliile de sistematizare ulterioare au fost valabile pentru tot municipiul, însă o analiză completă a contextului elaborării lor va fi redată treptat. Similar, vom detalia activitatea unor agenți istorici individuali precum primari, arhitecți, ingineri sau agenți colectivi (Institutul Proiect București) care au contribuit la evoluția cartierelor, iar analiza finală a contribuției lor va fi rezultatul analizei treptate din fiecare volum. Cutremurele, schimbările de regimuri politice și influența acestora asupra politicilor urbane, dar și impactul tehnologiei conferă exemple asemănătoare. Conștienți de limitele pe care ni le asumăm, vom detalia

direcții de cercetare la sfârșitul fiecărui studiu care vor fi abordate în următoarele volume (majoritatea studiilor vor avea două volume) sau pe care am dori să le citim în materiale publicate de alți cercetători.

Volumele vor aborda, inevitabil, și aspectele legate de delimitarea cartierelor. Subiective și superflue, interpretările „granițelor” dintre cartiere au stârnit numeroase controverse. În fapt, această definiție depinde de cine pune întrebarea, de cine răspunde și cui folosește. Însă istoriile cartierelor nu își propun să delimiteze cartierele pe baza realităților de astăzi, ci mai degrabă se concentrează pe analiza construirii imaginii cartierelor încă de la începutul secolului al XX-lea și modificarea treptată a acestui imaginar odată cu extinderea orașului. Răspunsul la întrebarea „graniței” va fi reluat în fiecare dintre studiile dedicate fiecărui cartier.

Din punct de vedere al surselor documentare, am apelat la documente aflate în fondurile arhivistice păstrate la Arhivele Naționale Istorice Centrale, Arhivele Primăriei Municipiului București și Arhivele Județene Ilfov. Din păcate, acestea din urmă, care ar trebui să păstreze arhivele fostelor comune suburbane, dețin un număr insuficient de dosare pentru a înțelege dezvoltarea lor, de altfel, puțin folositoare pentru istoria urbană. Inaccesibilitatea arhivelor fostelor comune suburbane reprezintă una dintre cele mai dificile probleme cu care ne-am confruntat. Evoluția acestor comune suburbane de la 1850 și 1950 își cere analiza prin surse complementare (care implică un efort de documentare suplimentar): din arhive lipsesc planuri de sistematizare, autorizații de construire sau decizii ale primăriei. Integrarea comunelor suburbane în raioanele bucureștene (majoritatea în 1950) a însemnat păstrarea documentelor precum autorizațiile de construire la Arhivele Primăriei Municipiului București și, prin urmare, documentarea marilor sistematizări din anii '60 și '80 a fost mai ușoară. Arhivele primăriei păstrează în special autorizațiile de construire, alinierea și alte surse tehnice, aprobate sau respinse de Comisia Tehnică a Primăriei. Cele mai relevante surse pentru înțelegerea vieții

cotidiene din cartiere și a reformelor demarate de primărie sunt deciziile din Monitoarele Comunale⁵. *Monitorul Comunal* a reprezentat timp de aproape un veac documentul cel mai important al deciziilor luate de Consiliul Comunal, de primarul general sau de primarii de sector. Însă, în același timp, în analiza noastră pătrund surse complementare provenite din istorii orale, arhive personale de documente și fotografii, tocmai pentru a înțelege efectele politicilor urbane asupra cetățenilor.

În afara studiilor publicate în mediul academic, există numeroase alte cercetări de calitate dedicate cartierelor sau anumitor imobile din aceste cartiere în studiile istorice folosite pentru avizarea administrativă a actualelor intervenții (cele din zone protejate), fie în lucrări nepublicate, aproape imposibil de cercetat. Ne fiind publicate, sunt greu accesibile, mai ales că unele dintre bibliotecile instituțiilor de învățământ nu păstrează o evidență clară sau o copie a acestora. În plus, cercetările în cartier ne-au relevat un număr important de cercetători din zona non-academică, cunosători ai cartierelor și istoriilor lor. Încercăm să accesăm multe dintre informațiile păstrate într-un cerc restrâns sau dezvăluite treptat pe grupurile de social media. În ultimul deceniu, mutarea accentului politicilor de finanțare culturală spre cartiere (vezi *Ești București*, program al ARCUB, 2015) a condus la apariția de evenimente și proiecte în cartiere și a impulsat cercetarea istorică. Studio Basar implementează în Drumul Taberei *Garaj Deschis*, un proiect care a scos la lumină numeroase istorii personale ale locuitorilor din cartier, dar și alte proiecte dedicate bibliotecilor din cartier, revista *Zeppelin* a propus, în 2018, *Celălalt București*, un volum dedicat sudului orașului, iar Grupurile de Inițiativă Civică își bazează multe proiecte pe istoria comună a cartierelor. Prin urmare, Studio Zona își propune să completeze aceste inițiative.

Volumele colecției vor fi semnate atât de autori individuali, cât și de colective de autori, pentru a beneficia de metodologii diverse. Interviuurile cu locuitori ai cartierelor, cu muncitori din industriile din cartiere sau cu membri ai elitei implicați în diferitele acțiuni

desfășurate în cartier vor fi redată fie integral, fie vor fi inserate în vederea sprijinirii argumentului pe care îl susținem, din interpretarea diferitelor surse primare. Fiecare dintre aceste studii va include capitole semnate de antropologi și sociologi, bogate în istorii culturale, în funcție de particularitățile fiecărui cartier. În acest fel, sperăm că vom adăuga date esențiale despre cartierele bucureștene, într-un efort pe termen lung de reinvestigare și analiză a istoriei Capitalei.

Pentru primele studii pe care le pregătim am propus o istorie cronologică. Astfel, volumele vor debuta cu o istorie a comunelor suburbane din care făceau parte viitoarele cartiere și a zonelor incluse în limitele administrative ale orașului. Vom continua cu analiza integrării comunelor suburbane în oraș (în 1950) și cu cercetarea primelor proiecte de sistematizări. Vom încheia cu marea sistematizare de după 1980 și cu analizele postdecembriste. Unele cartiere au avut o industrie care trebuie menționată, în timp ce a altora a fost mult mai puțin prezentă. În unele volume vom ajunge cu analiza până în prezent, mai ales în cazul cartierelor în care vechea industrie a fost dezmembrată și ansambluri rezidențiale i-au luat locul. În alte volume va domina o împărțire mai degrabă tematică, concentrată pe diverse aspecte, precum industrializarea, mișcarea sportivă sau culturală. De altfel, și delimitarea cronologică este una convențională. Separarea dezvoltării urbane în funcție de marile evenimente istorice (cele două războaie mondiale, cutremurul din 1977) este

facilă, dar nu este întotdeauna ceea ce rezultă din documente.

Sperăm ca aceste studii să reprezinte un îndemn pentru alți cercetători de a completa și continua documentarea cartierelor, întrucât unul sau două volume dedicate unui cartier, chiar dacă bazate de sute de documente de arhivă sau surse primare, nu au cum să ofere o imagine exhaustivă a complexității relațiilor sociale și urbane în oraș. De asemenea, sperăm ca instituțiile care dețin arhive referitoare la comunele suburbane să le facă publice, la fel și documentele despre sistematizările anilor '80, necesare înțelegerii complexității acestui fenomen. De altfel, publicarea recentă a unor ortofotoplanuri (1927, 1938, 1943, 1966, 1978 și 1980) a ajutat la documentarea actualelor cartiere, în vederea evidențierii anului construirii diverselor proiecte.

Colecția debutează cu un volum al istoriei cartierului Ferentari și va continua cu cartierul Crângași. Pentru Titan, Berceni și Militari, reconstruirea discursului istoric reprezintă un efort cu atât mai complex cu cât evoluția a fost marcată de schimbări drastice, precum dezindustrializarea de după 1989 și construirea de ansambluri rezidențiale. Cu unele cercetări ne dorim să ajungem la zi, în sensul analizei ansamblurilor rezidențiale nou construite, în special a celor edificate pe locul fostelor industrii, prin documentarea istoriei fabricilor bucureștene, a procesului de privatizare, demolare și construire de ansambluri rezidențiale.

Note

- 1 Institutul Proiect București, *Dinamica numărului mediu al personalului muncitor pe ramuri ale economiei naționale și grupe de activitate în Municipiul București*, în A.N.I.C., Fond Comitetul pentru problemele Consiliilor Populare - Direcția de Sistematizare, proiectare și construcții, Dosar 16/1983, filele 35-41.
- 2 Elizabeth Auclair, „Ordinary heritage, participation and social cohesion. The suburbs of Paris”, în

Theory and Practice in Heritage and Sustainability: Between past and future, ed. Elizabeth Auclair, Graham Fairclough, London: Routledge, 2015 și Apurba K Podder, Sheikh Serajul Hakim, Shibu Prashad Bosu, „Ordinary Heritage”, în *International Journal of Architectural Research*; Cambridge, vol. 12, 2 (2018): 334.

- 3 *Ibidem*.
- 4 *Ibidem*.

- 5 Monitoarele Comunale consemnau încă de la 1876 principalele activități derulate de Consiliul Comunal, precum transcrierile ședințelor acestei instituții, vârsta și ocupația celor care urmau să se căsătorească, licitații și decizii ale primăriei.

Gergely Pulay este cercetător la Institutul pentru Studii Minoritare din cadrul Centrului pentru Științe Sociale din Budapesta. A fost cercetător postdoctoral la Institutul de Antropologie Socială „Max Planck” din Halle/ Germania. Și-a luat doctoratul în 2017 la Departamentul de Sociologie și Antropologie Socială al Universității Central Europene.

Dana Dolghin este istoric, absolvent al Facultății de Istorie, (Universitatea București, 2008), a masteratului de Studii Culturale Britanice (2010) și a masterului de *Cultural Analysis* (Universitatea din Amsterdam, 2012). Cercetător la Universitatea din Amsterdam (*Heritage and Memory Studies*). Experiență curatorială și în utilizarea patrimoniului.

Andrei Răzvan Voinea este istoric, doctor în istoria arhitecturii (Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, 2017). Bursier al Academiei Române și Fulbright Visiting Scholar la Universitatea din Pittsburgh. Cercetări postdoctorale la Colegiul Noua Europă, Institutul de Cercetare al Universității București și Institutul Internațional pentru Studii Sportive din Neuchâtel.

ISBN 978-606-95386-1-6

